

Bana riyaset teklif ettiler ama kabul etmedim.

Bunu söyleyecek kaç kişi var? Söyleyenlerin de (benim gibi) insanların ayak diremesiyle uğraşmak istemediği için reisliği kabul etmediğini, kendisine tam inanacak ve güvenecek insanların başında bulunmanın hemen hiçbir insan için reddedilmeyecek bir durum olduğunu düşünüyorum.

İnsanların bir hiyerarşi biçiminde örgütlenmelerinin muhtemelen psikolojik bir temeli var. İnsanın bil-ışsel yetenekleri belli bir hiyerarşiyi şart koşuyor. *Adaletsizlik* dediğimiz konuların çoğu böyle bir *hiyerarşide* bulunduğu yeri beğenmeyenlerin yakınması. Modern devletin bu hiyerarşileri mümkün mer- tebe gizlemesi lazım, yok etmesi değil, çünkü yok edilebilir bir şey gibi görünmüyor. İnsanları kurum- larla muhatap etmenin temelinde, bu hiyerarşiyi gizlemek yatıyor. Kurumların ve kurulların amacı, in- sanlara başlarına gelenlerin *adil* olduğuna ve hiyerarşideki yerleriyle alakası olmadığına inandırmak. Benim gördüğümse, bu dünya üzerinde yeterince güçlü olan hiçkimsenin, kurumların ne söylediği, kanunların ne olduğu veya bunun gibi ayrıntılarla ilgilenmek zorunda olmadığı. Hiyerarşi var, yani, mecburen var ve bu hiyerarşiyi kabul etmek ve onun düzgün inşa edilmesine çalışmak, yok etmeye çalışmaktan daha mühim.

Düzgün inşa edilmesi mesela *birden fazla hiyerarşi olsun* da demek. Politikada *güçler ayrılığı* demek de *3 hiyerarşi olsun* demek mesela, bunların birbiriyle ilgili sınırları olsun, falan. Teoride güzel ama genelde yürütmenin gücü diğerlerinden fazla olduğu için, insanların bu konuda bir şeyler söylemeleri zor.

Hiyerarşi birden fazla olsun ama bunların arasındaki ilişkiler de daha net olsun, değişik katmanlarda yalıtılmış yeni hiyerarşiler olsun, insanların hiyerarşide değişimleri belli olsun, yani, bir adam 20 yıl hiy- erarşinin tepesinde bulunmasın, aşağıdan başlayarak insanlar eğitilsin, eğitilebilenler, işini iyi yapan- lar yukarı çıksın. Yasama, yürütme ve yargı hiyerarşilerinin kuralları net olsun, nasıl yukarı çıkılacağına dair kanunlar yeterince yerleşsin. Ordu hiyerarşisinden birden fazla olsun ve bunların *normal toplum akışına* müdahale etmeleri (darbe!) imkanları olmasın. Ordunun başında sadece savaş zamanında *tek bir kişi* bulunsun, diğer zamanlarda bir kurul olsun ve bunun da başında sivil bulunsun.

Hasılı hiyerarşilerin nasıl inşa edilmesi gerektiğini düşünmek, hem daha verimli, hem daha anlamlı. Her şirket bir hiyerarşi mesela, bunlardaki hiyerarşi nasıl değişiyor, bir şirketin mülkiyeti nasıl el değiştiriyor, işi kimler yapıyor, para ve güç hiyerarşide nasıl akıyor, vs.

Proleterya diktatörlüğü dediklerinin de, sonunda saçma bir yere çıkmasının sebebi bu, bir hiyerarşiyi yok edip, başka bir hiyerarşi kurarak, işin temelindeki *sömürüyü* ortadan kaldıramazsınız. Sömürü dediğimiz şey, tekrar edelim, hiyerarşide yerini beğenmeyenlerin sızlanması. Bu sızlanma bazı du- rumlarda haklı olabilir, bazılarında haksız olabilir. Durumdan duruma değerlendirmek gerekir.

Bu gibi temel bir nosyonu inkar edip, insanların arasında *tam bir eşitliğin* mümkün olacağını düşün- mek bana çok tuhaf ve komik geliyor. *Eşitlik edebiyatı* bir istismar konusu, *adalet* gibi insanların sı- zlanmasında bir yardımcı. Tabii ki adalet olsun istiyoruz ama bu adaletin tanımı *herkesin eşit olması* değil, hiyerarşide herkesin hakettiği, diğerlerine en faydalı olacak yerde bulunması.